

"לא בענין קיד"

סוכת שבת פ"א כ"א ס"ט א"ו

א. ולא בשמן קיב. מאי שמן קיב, אמר שמואל שאלתינהו לכל נחותי ימא ואמר לי עוף אחד יש בכרכי הים וקיב שמו. רב יצחק בריה דר"י אמר משחא דקאזא. ר"ל אמר קיקיון דיונה. שבת הוא יום שכולו קודש, עונג ומנוחה. הדלקת הנרות מוסיפה שלום ושמחה פנימית, ע"כ ראוי שילמד האדם [את] עצמו אז להסתכל ולהכין מה היא ההצלחה, שיסודה באמת, שהיא מצלחת את האדם בגופו ונפשו, מביאתו לחיי עד וממלאתו חדות לב ושלות צדיקים בחיי הבלב, ומה היא ההצלחה הכוזבת, שרוב בנ"א רודפים אחריה, הצלחת העושר, מבלי להקפיד על האמצעים והדרכים, שעל ידם תהי' קנויה להם. ההצלחה דומה לשמן במושג הציורי, "בתר מארי נכסי ציבי משיך", "עתיר משח", "קרב לגבי דהינא ואידהן". אמנם כ"ז שההצלחה היא עומדת חוץ לאדם, ואינה נמשכת עמו יפה, אינה ממלאת את לבבו שמחה ומנוחה, ואינה מרוממת את חיינו במעלתם הראויה להם, היא כשמן שאינו נמשך אחר הפתילה, שאינה מאירה ואינה ממלאת את תעודת השלום והאורה, שצריכה להמשך מהצלחה שראוי באמת לתשוק (אותה) [בה]. לזאת (נוכל) [יש] להסמיך זכר ההצלחה, הבלתי נמשכת כראוי, בתוכן השמן שאינו נמשך אחר הפתילה, שלא זאת היא תעודת נר של שבת. לא שמחה מעורבת וחיצונה כזאת ראוי להיות נחשקת מהאיש הישראלי, המפלט ארחות חיינו ע"פ תורת אמת וחוקי חיים. כרכי הים המה נודעים בשחיתותם המוסרית, מורגל בכל מקום לומר⁴ "שמע שיש זונה בכרכי הים". "מדינת הים" בכלל הוא ציור למקום שאינם בני תורה,⁵ ששמותיהם כשמות נכרים.⁶ אמנם לעומת זה רגיל לקנות שמה עושר, ע"כ ישוטו שם כנ"א.⁷ (בטח) [ודאי] יויק מצב הדת והחיים המקולקלים (שמה) [שם], לכל אלה השטים שמה אחר פרנסתם ועשרם, והצלחתם שבאה להם כהפסד הקנין היותר מעולה שבאדם, כהפסד התורה והמוסר האמיתי, אינה נמשכת אחר הפתילה, אינה מתדבקת לגוף הנושא את ההצלחה ולנפשו, ואינה מצליחתו, ולא [על] [אל] שמחה ושלוש הבאים מהצלחה כזאת ראוי שיחשק בביתו של האיש הישראלי, בשומו נגד עיניו הצלחת האורה, השמחה והשלום, שבאה ע"י קדושת הנפש וחיי התם והצניעות, אהבת המשפחה וחיי התורה האמיתיים, המעוררים וממלאים את הלב רגשי קודש לאור הנרות המאירים בבית כל איש יהודי בליל שבת קודש. העוף השט בכרכי הים,

כן אישתעו כל נחותי ימא, היודעים את תוכן הקלקולים המוסריים, שנלקים בהם השטים לכרכי הים לבקשת הצלחתם, ששמנם אינו מהנמשכים אחר הפתילה. לא זאת המנוחה ולא זאת המרגעה, הוא ראשית השמנים הפסולים, שראוי לכל איש ישראל למאס אותו, וזאת הברק החיצוני שלו, מצד האמצעיים המקולקלים והמקלקלים את הנפש, את הוד נשמת האדם, שיש בהשגת הצלחה זו.

אמנם זולתי ההשקפה על החסרון שיש באמצעיים של האצים להעשיר, ורודפים (אחריהם) למקומות שמקריבים [ב]עבור העושר את כל קדושת החיים, עוד עצמותה של ההצלחה הזאת היא רק מדומה גם לשענה.

ויש עוד הערה, שמצד עצמה לא יחשק לב אדם הישר לרדוף אחרי הצלחה, ששמחתה היא רק חיצינית. לעין הרואה מכתוז ידמה, שיש שמחה בלב שוכן בארמנות מרווחים, ומרבה תגים ושאוץ עליוזים, אבל כאמת הלב ריקן, הידיעה הפנימית שבקרב נפשו, שחיינו הם אפט ותהו, שמאומה לא ישא בעמלו, ושאינו עושה טוב ואינו מועיל בחיינו והצלחתו, לא לעצמו ולא לעולם. הרעיונות הללו יגולו השמחה התמידית האמיתית מאלה המתמכרים להצלחה החיצונית. והנה הגפן הוא ציור השמחה, "תירושי המשמח אלהים ואנשים".⁸ הצמר גפן, האילן הנושא עליו את הצמר גפן הוא דומה לגפן, כרא"ש כלאים פ"ז,⁹ אבל היתן גם הוא דבר המשמח את הלב, כגפן האמיתי. לא, רק דבר שיכול האדם לעטות עליו בחיצינותו, ועד הנפש לא יגיע. כן השמחה החיצונית, שאינה נובעת מחיי צדק ומשרים, כ"א מהרבות העושר החיצוני, היא רק כדמות גפן המשמח אבל גפן בוקק הוא. המשחא של ההצלחה הזאת, משחא דקאזא, אינו נמשך אחר הפתילה, אינו דבק בבעליו וקוניו, גם לשעה של ההוה, שההצלחה לפניו משחקת.

אבל יותר על כל הנה הבחינה גלויה להבחין בין אורה ושמחה של הצלחת אמת, שהיא ראויה שתהי' נאהבת ונחשקת לכל אדם מישראל, שמחתה של תורה וחדות ד', לבין השמחה המזויפת מעושר וכבוד מדומה, היא מיעוט הקיום. השמן הזה, הבלתי נמשך אחר הפתילה להיות לו קשר פנימי עם בעליו, הוא קקיון דיונה, ש"בין לילה היה ובין לילה אבד".¹⁰ גלגל החזור מתגלגל מהרה, ורמי הקומה יגודעו על נקלה, ומכל עשרם כשתם משנה, ולא ישאו מאומה בעמלם, וחיי הזמן בעצמם לקקיון דומים. ע"כ

מהי האורה וההצלחה, שתחשק בצדק מקדושת השבת קודש, האורה הקדושה, השמחה הטהורה, שהיא כאה לאדם ע"י אמצעיים הגונים וכשרים, לא ע"י העוף של כרכי הים, המלאים מרמה וזימה, לא כמשחא דקאזא, המתדמה לגפן אמיתית המשמחת אלהים ואנשים בתירושה, והיא גפן בוקק, לא כקקיון דיונה, שבעלה ישמת [בו] שמחה גדולה בשעתה, וכעבור לילה אכלתהו התולעת, כ"א שמחה טהורה, נקנית ביגיע כפים ולב טהור, נקי כפים וכר לבב, שמחה שבהצלחתו ישמח לבב נדכאים, ויגדיל ויאדיר כל דבר טוב ומועיל, יקדש שם ד' בתמכו ידי חכמי תורה, להשכיל ולהיטיב, שמחה פנימית שזכה משמחתו¹¹ כיון המשמח אלהים ואנשים, והיא שמחה קיימת, שגם בחלפה תשאיר אחריה כל צביונה, "לזכר עולם יהי צדיק"¹², "נפשו בטוב תלין וורעו יירש ארץ"¹³, לא כקקיון הזה שלא יעמוד ולא יחיל טובו. אלה המה השמנים, הראויים להאהב לאור קדושת נר שבת קודש, המישרת מטילה למטרותיו של האדם בעמלו בכל ימי המעשה, והם נמשכים אחר הפתילה, דבקים בבעליהם קנין עצמי, ובהם ראוי להדליק נר של שבת.

עו. רבי טרפון אומר אין מדליקין אלא בשמן זית בלבד. רמו יש בהארת נר שבת על הארת אור השכל, השופע על הנפש המתקדשת בקדושת יום המנוחה והקדושה. והנה הרבה הם השמנים, הסיבות המביאות אורה. כמה טעיפי חכמה ישנם, שבהיות הנפש עסוקה בהם מתרוממת על ידם במוסר ומדות טובות, ונעשית מוכנת להביא טובה לעולם. אבל נעלה על כולם כטהרת אורה הוא אורה של תורה, היא מיוחדת ליום השבת ביחוד, היא המעולה שבשמנים כטהרתה שאין בה עירוב של טעות וחשכת יצר האדם הרע, שמתמזגת ע"י האורה הבאה מחכמות אנושיות. והיא נמשלת ע"כ לשמן זית, ראשית שמנים, להוראה שיום השבת יהיה כולו קדוש לחקר חכמתה של תורה, וכ"ה דעת הרמב"ם.¹⁴ והערת השלילה בהדלקה משאר שמנים, הפחותים בצלילותם משמן זית, מורה על ההמשכה המחוייבת אל המאור שבתורה כגנויה וסתריה, ששם האורה הטהורה שורה